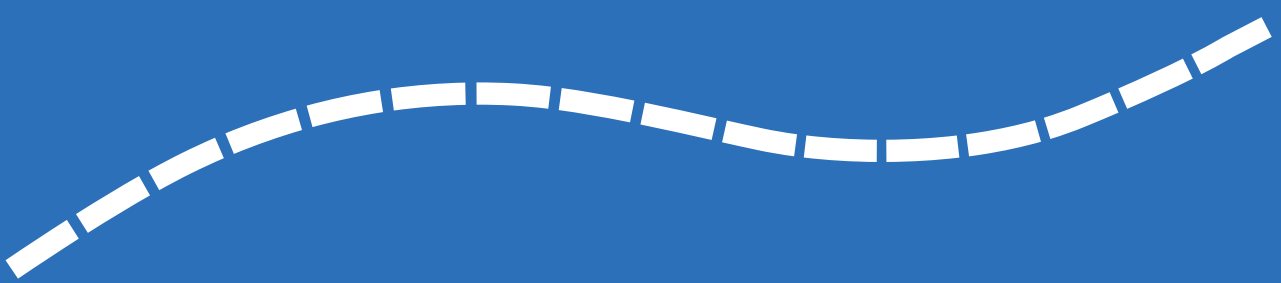
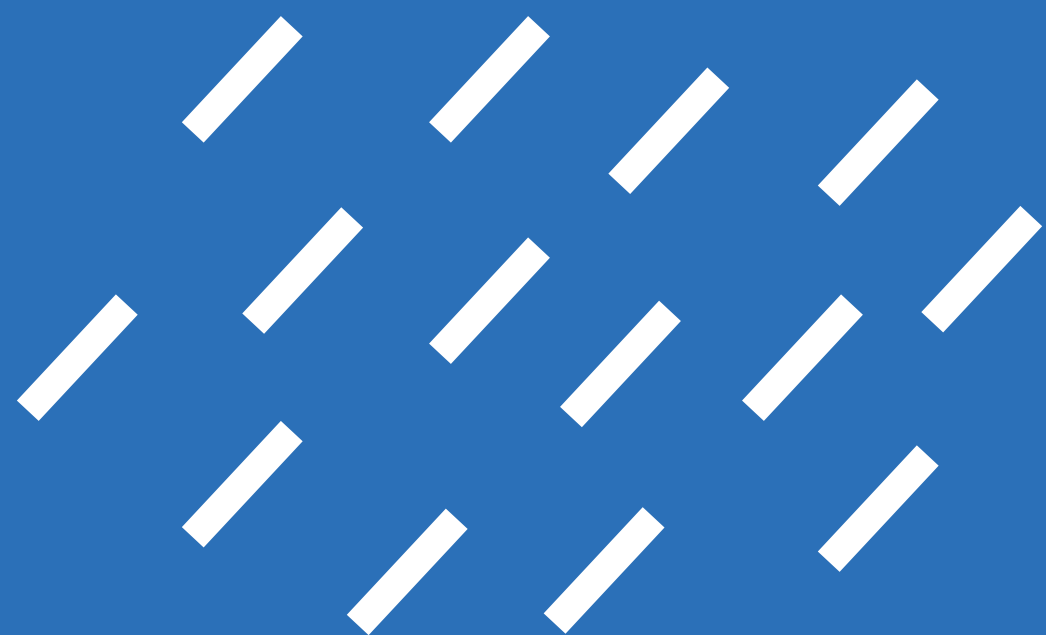

EMIL TODE „PIIRIRIIK”

IDENTITEEDIST, OMAST JA VÕÖRAST E. TODE „PIIRIRIIGI” PÕHJAL

ITUND

*„Muidugi, kulla Angelo; kogu see geograafia on vaid unelm, viirastus, sellist maad pole kusagil olemas. Tegelikult on kõik maad muutunud viirastuslikeks varemekõrbeks, kus **nomaadide karjad hulguvad ühe vaatamisväärse juurest teise juurde**, pühkides üle mandrite, hüpates kontinendilt kontinendile nagu kirbud.” (lk 12)*

*„Linn, kust ma põgenesin ummisjalu ja ometi tagasi vaadates, nagu nii paljud on sealt põgenenud, see on hall majadekobar, maha jäetud lageda maastiku servale, ja kui ta üle laudtasaste põldude lepavõsade vahelt paistma hakkab, siis võib teda kergesti pidada mõne **rändrahva telklaagriks, mis homme kokku pannakse, et edasi rännata**, nii et keskpäev leiab eest vaid tallatud rõhuja hobusepabulaid.” (lk 13)*

Martin Ehala „Mis see identiteet õigupoolest ikkagi on?” (Sirp, 22.08.2018)

- 1.** Defineeri M. Ehala artikli põhjal identiteedi mõiste.
- 2.** Mis eristab minapilti ja identiteeti?
- 3.** Kuidas on seotud mõisted „stereotüüp” ja „identiteet”?
- 4.** Selgita kaksikidentiteedi olemust.
* Mis on Sinu arvates eestlase identiteedi oluline osa?

„Ühesõnaga, ma jutustan oma lugu. Aga mis lugu? Muide, mul pole mingit lugu. Niipalju kui ma mäletan, pole minuga kunagi midagi juhtunud, mu elu on alati olnud täpselt üks ja seesama. Hästi, ma mäletan maastikke, ruume, inimesi, aga mu oma elu on olnud seal sees nagu enam-vähem tühi tuba: paar labast mööblitükki, mida leidub igal pool, päev ja öö, mis seal vahelduvad nagu mujalgi, erinevate aastaegade erinev valgus, tapeet, mis tasapisi pleegib... Mis värvi ta nüüd oligi, mitte ei mäleta!” (lk 18)

Eneken Laanes „Lepitamatud dialoogid”

- 1.** Loe läbi peatükk „Identiteedikategooriad: rahvus” (lk 162–173) Eneken Laanese doktoritööst „Lepitamatud dialoogid” (2009)
- 2.** Selgita E. Laanese mõttekäikude põhjal mõisteid „kultuuriekraan” ja „kultuurimälu”. Leia artiklist võimalikult palju detaile, mis neid mõisteid iseloomustavad.
- 3.** Milles väljendub E. Tode „Piiririigi” jutustaja Euroopa ihalus? Miks Euroopa ihalus muutub?

KODUNE ÜLESANNE

- ▶ Mõttele, **kuidas keskkond mõjutab inimese enesetaju**. Pane kirja mõtted, kuidas looduslik ja/või emotsionaalne ja/või vaimne ja/või materiaalne ruum mõjutab E. Tode romaani minategelast. Kas keskkonnavaheetus mõjus peategelasele hästi? Põhjenda oma väiteid kirjalikult.

VÕI

- ▶ Vali **romaanist tekstikatkendid ja pildista neid**, püüdes tabada eelkõige sarnast meeleolu. Jaga järgmise tunni alguses katkendeid ja fotosid klassikaaslastega ning kirjelda enda emotsioone, seoseid, äratundmisi, mida E. Tode tekstikatkendi põhjal kaadri tabamine esile tõi.

KODUNE ÜLESANNE

Tõlgenda katkendit romaanist (võid ka ise valida endale sobiva katkendi).

„Ta alustaski: „Ma olen teid siin sageli näinud.” Ta ütles seda kanges, aga korrektsetes prantsuse keeles, mis meenutas rohkem ladina keelt. Ma vastasin, et see on võimatu, te ajate mind kellegagi segi, Monsieur, ma olen siin esimest korda ja ma ei ole üldse siit linnast ega siit maaltki. Selle peale küsis ta imeliku küsimuse: „Aga kas te teate, kust te olete?” Ta kuidagi ärritas mind, see nägu, mis eest ära libises, kus pilgul ohtki pidepunkti polnud. Ma vastasin pahaselt, et muidugi tean, miks ma ei tea: Ida-Euroopast. Siis ta ütles: „Riigid sünnivad ja hävivad, aga maailmu on palju ja sa pead neist läbi minema, sest pääsu pole kusagil.”” (lk 68)

KODUNE ÜLESANNE

Tõlgenda katkendit romaanist (võid ka ise valida endale sobiva katkendi).

„See on imelik, et ma neil hilistel linnasõitudel metroos alatihti just mõnda last kohtan. Tänaagi tuli kohe järgmises jaamas peale üks hiigelsuur kurja näoga valge naine (tema lihavas näos olid üllatavalt kitsad ja veretud huuled), kellega tilpnes kaasas väike prillidega neegripoiss. Naine sättis enda minu vastu istuma ja mingi lühida haugatusega kamandas ka lapse enda juurde, see oli hajameelselt edasi tuuritud. Huvitav, kas ta oli neegri lapsendanud või? Poiss istus niisiis minu kõrvale akna alla ja vahtis ujedalt naeratades ringi. Ta hoidis käes väikest plastmassist lillepotti, milles kasvas üks lill. Õigemini ei kasvanud, kui asja lähemalt vaadata, sest see polnud mitte terve lill, vaid ainult ühe suurema lille, mingi tavalise karikakra latv, mille ta halli mulla sisse oli istutanud. Nad tulid vist kusagilt maalt või eeslinnast, neil oli kompe ja kotte. Poiss asetask oma lille ettevaatlikult rongi aknalauale ja silmitses seda hellalt, patsutas näpuga mulda, kuivavõitu pargi- või peenramulda. Ilmselt ta kavatses lille kodus kasvatama hakata ja pani sellele suuri lootusi. Karikakar hakkas silmnähtavalt juba närbuma, sest tal polnud juuri all.” (lk 94–95)*

II TUND

„Mulle on alati tundunud, et piiril olemine kuulub kuidagi asja juurde. Eestlased elavad lääne ja ida piiril, neid tõmbab nii lääne kui soome-ugri poole. Mõned kõige kindlamana tunduvad kohad maailmas on asetunud mere äärde. Kui sõidan rongiga või bussiga, siis märkan, kui paljud kodud on ehitatud metsade ja põldude piirile. Mu kodulinn pole ei väike ega suur; linnaosa, kus ma elan, on ümbritsetud tööstusest ja tühermaadest, aga maja ümbrus mattub suviti roheline. Ise püüan säilitada tasakaalu empaatia ja iroonia vahel. See tekst siin kõigub luule ja proosa piiril, ühele poole kõvasti kaldu. Maailm pole muud kui põletava magma ja jääkülma laotuse vaheline piiriala, mille vaatamiseks läheb jumalatel vaja korralikku mikroskoopi. Nojah, ainult armastusega võiks minna teisiti. Kuigi enamasti asub seegi piirituse ja piiratuse piiril.” (2016, lk 16)

Vali loetelust 3 vastandust ja selgita romaani põhjal, miks vastandlikena näivate mõistete vahele ei ole alati lihtne piiri tõmmata.

elu – surm

olemine – olematus

ilu – hävituskirg

ida – lääś

mees – naine

vastupanu – iha

rikkus – vaesus

kodu – kodutus

rahvuslane – kosmopoliit

noorus – elukogemus

kirg – stabiilsus

armastus – vihkamine

tõeline – näiline

jutustamisiha – hirm enesepaljastuse ees

„Oli aeg, kui ma kirglikult tahtsin välismaale. See oli siis, kui ei saanud. Mitte et ma oleksin tahtnud näha välismaa vaatamisväärsusi. Ma ei olnud kunagi tahtnud näha ühtegi vaatamisväärsust. Välismaa-igatsus oli müstiline igatsus. Miskipärast ma kujutlesin, et seal juhtub minuga midagi. Peale selle himustasin ma ilusaid asju. Kuid seegi oli müstiline soov. Just nagu kuuluksid välismaal mulle kõik need ilusad asjad, mis ma seal teadsin olevat. Ja just nagu muudaksid välismaa ilusad riided mu teiseks, välismaalaseks. Nüüd ei pane välismaale sõitmist enam tähelegi. Oled kusagil mujal, unustad ära, kus. Pead endale meelde tuletama. Kui on mõnus, on mõnus, kui on tüütu, on tüütu. Varem või hiljem tahaks ikkagi koju tagasi. Pigem varem kui hiljem. Siin Inglise aias on elu ju hea. Aga tasapisi hakkab tüütama. Pole minu elu. Tasapisi muutub välismaal-olek alati nagu väljasaatmiseks, eksiiliks. Nädal on läbi, kaks veel. Ma tean, et need lähevad ruttu, ma ei muretse. Ikkagi on välismaal kuidagi kitsas. Imelik! Siin peaks olema just avar, pole neid koduste harjumuste seinu. Natuke aega ongi. Mõni hetk võib olla väga avar. Kui tuled Londonis metroost välja, kui lähed Regent Park'i, ümberringi see maailma inimeste lendlus, miljonid võõrad elud, siis tunned korraks ennastki lendlevana, täiesti tähtsusetu ja samas väga iseendana. Sa oled täpselt see, kes oled, ja sealjuures absoluutselt ebaoluline. See ongi peamine välismaa-kogemus. Olla korraks eikeegi. Imelik, et see täieliku tähtsusetu tunne on samal ajal väga tugev olemasolu-tunne. Oled kõik, sest oled eikeegi.”

(Tõnu Õnnepalu „Valede kataloog. Inglise aed” (EKSA, 2017, lk 240–241)

Valner Valme küsib, Tõnu Õnnepalu vastab. („Tõnu Õnnepalu ei usu võltsi rahu: inimest peab aina ringi tuuseldama, muidu tulevad halvad mõtted”, Edasi, nr 8, kevad 2021)

VV: Reisimine, lendamine on nüüd suhteliselt demoniseeritud. Mõnigi sihtkoht võib olla üsnagi muutunud, ent mina tunnen järjest enam, et reisimine käib põhivajaduste hulka. Kodus on kena küll, aga kui üldse välja ei saa ega näe teisi maid ja võõraid inimesi oma teistsuguse, aga samas mõnes mõttes sarnase elutunnetusega, siis tekkib ahistus. Milline oleks kompromiss?

TÕ: Jah, juhtus nii, et võtsin uut aastat vastu seltskonnas, mitte siin saare peal, kus oli ka kaks noort inimest Taanist. Kuidagi väga lahe oli. Sain aru, et olin sellest puudust tundnud, inimestest, kes tulevad mujalt, kes ei tea midagi sellest siin, meie minevikust ja hädadest. Kodumaa on ka vangla. Mina pole suutnud ennast sellest vanglast välja võidelda. Sest, noh, vanglast väljas on ka raske ja ohtlik. Aga igatahes need kaks noort taanlast olid nagu sõõm värsket õhku, seda küll. Ma ei tea, olen end välismaalastega alati vabamalt tundnud, osanud nagu olla rohkem see, kes olen. Kaasmaalased on nagu perekond, sugulased, kelle seas ennast kontrollid, kelle seas oled see, kelleks on lapsest saati peetud – „meie Tõnu” –, aga kes sa ju tegelikult pole. Igaüks on teine. Elada on olla teine – veel üks Pessoa tsitaat.

KODUNE ÜLESANNE

- ▶ Leia ühisosa E. Tode romaani peategelasega või mõtle edasi autori mõttekäikudest inspireerituna rändamise ja identiteedi seoste üle.
- ▶ Kirjuta minategelasele kiri, jagades muuhulgas ka seda, millega sa minategelase loos samastud, ja seda, mida sa temas ei mõista.

KULTUURIMINISTEERIUM

Rändeteemalised tunnikavad on välja töötatud projekti „Jagatud teekonnad” raames, mida kaasrahastavad Euroopa Komisjon, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Eesti Kultuuriministeerium ja Eesti Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.